

AANVULLEND ONDERZOEK VLEERMUIZEN
EN ROOFVOGELS

IJSSELLAAN (ONG.)

TE SON EN BREUGEL

Ecologie

Rapportage Aanvullend onderzoek vleermuizen en roofvogels

IJssellaan (ong.) te Son en Breugel

Opdrachtgever	Vastgoedregisseur Van der Clusenstraat 6 5553 EL Valkenswaard
Rapportnummer	6417.005
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	5 december 2018
Vestiging	Brabant Heinz Moormannstraat 1b 5831 AS Boxmeer 0485 - 581818 boxmeer@econsultancy.nl
Opsteller	N. Janssen, MSc
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	ir. B.H.H. Verdijck
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde protocollen en richtlijnen voor onderzoek. Het onderzoek betreft echter een momentopname en geeft een inschatting van de aanwezigheid van beschermde soorten op de onderzoekslocatie. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is nooit met zekerheid uit te sluiten. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	1
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	1
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie	3
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK.....	3
4	ONDERZOEKSMETHODIEK	4
	4.1 Roofvogels.....	4
	4.2 Vleermuizen.....	4
5	ONDERZOEKSRESULTATEN.....	6
	5.1 Roofvogels.....	6
	5.2 Vleermuizen.....	6
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING	7
	6.1 Roofvogels.....	7
	6.2 Vleermuizen.....	7
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	8

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Vastgoedregisseur opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend ecologisch onderzoek aan de IJssellaan (ong.) te Son en Breugel.

Het aanvullend onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en ontwikkeling van nieuwe woningen. De uitvoering van het onderzoek vond plaats naar aanleiding van de resultaten van de quickscan flora en fauna die Econsultancy in april 2018 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 6417.002 d.d. 11 april 2018). Uit de quickscan blijkt dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen aan de Wet natuurbescherming er op sommige punten meer informatie is benodigd.

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 1,3$ ha) ligt aan de IJssellaan (ong.), circa 1,5 kilometer ten noorden van de kern van Son. In figuur 1 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie weergegeven.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 51 O (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 161.767$, $Y = 392.594$.

Figuur 1. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

De onderzoekslocatie betreft de gronden gelegen ten zuiden van de brede school de Bloktempel. Deze gronden kenden voorheen een maatschappelijke functie, waar een basisschool en ontmoetingscentrum gesitueerd waren. In de huidige situatie is deze bebouwing verdwenen en zijn de gronden braakliggend. Ter plaatse is sprake van opgaande groenstructuren langs de ontsluitingswegen.

De figuren 2 t/m 7 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek van de quickscan.

Figuur 2. Overzicht onderzoekslocatie vanuit kijkrichting noord.

Figuur 3. Noordzijde onderzoekslocatie grenzend aan de Bloktempel met opbergschuur op onderzoekslocatie.

Figuur 4. Westzijde onderzoekslocatie.

Figuur 5. Overzicht onderzoekslocatie vanuit kijkrichting oost.

Figuur 6. Overzicht onderzoekslocatie vanuit kijkrichting oost.

Figuur 7. Midden- en zuidgedeelte onderzoekslocatie.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie

De initiatiefnemer is voornemens woningen op de projectlocatie te realiseren (figuur 8). Hiertoe zullen graafwerkzaamheden plaats vinden en zullen bomen gekapt worden.

Figuur 8. Situatieschets toekomstige situatie (Bron: Houben van Mierlo d.d. 12 september 2018)

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Op basis van de quickscan dient voor uitvoering van de plannen middels nader onderzoek meer duidelijkheid te worden verkregen omtrent de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, gewone grootvleermuis en watervleermuis) en roofvogels (havik, buizerd en sperwer). Daarnaast dient voor algemene broedvogels het groen buiten het broedseizoen verwijderd te worden. Voor algemene amfibieën en zoogdieren dient de zorgplicht in acht te worden genomen.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

4.1 Roofvogels

Voor het onderzoek naar buizerd, havik en sperwer zijn, in de periode maart tot en met juni, 5 veldbezoeken uitgevoerd (zie tabel II voor broedperiodes per soort). Deze veldbezoeken zijn overdag uitgevoerd, op verschillende momenten op de dag. Tijdens deze veldbezoeken is gelet op aanwezige roofvogels, recente prooiresten, ruiveren en verse uitwerpselen en braakballen. De inventarisatie is conform het Kennisdocument buizerd (BIJ12, 2017) en de telrichtlijnen van Sovon (www.sovon.nl).

Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden gunstig, het was droog, helder tot half bewolkt, minstens 13 °C en er stond weinig wind (<4Bft).

Tabel II. Broedseizoen per soort

soort	maart	april	mei	juni	juli	augustus
buizerd						
havik						
sperwer						

Tabel III. Onderzoeksinspanning roofvogels

2018		april	mei	juni	juli
roofvogels	tijdstip	overdag			
	datum	4 april, 25 april 5 mei, 15 mei en 4 juni			
	functie	broedgeval			

4.2 Vleermuizen

Voor het onderzoek naar vleermuizen zijn in de periode begin juni tot half september in totaal zeven veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoeken zijn in de avonduren en/of ochtenduren uitgevoerd. De inventarisatiemethode is conform het protocol voor vleermuisonderzoek (versie maart 2017), dat is opgesteld door het vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureau's en de Zoogdiervereniging. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats, kraamverblijf en paarverblijf/baltsplaats voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis en watervleermuis. Het protocol heeft tot doel het belang van de functies van onderzoekslocaties voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen dan wel uit te sluiten. Doordat vleermuizen iedere (verblijfs)functie slechts een beperkte periode van het jaar gebruiken is onderzoek naar alle op de onderzoekslocatie mogelijke functie noodzakelijk. Iedere (verblijfs)functie afzonderlijk geniet een jaarronde bescherming.

Het totaal aantal veldbezoeken is vastgesteld op basis van de grootte van de onderzoekslocatie en de omstandigheden ter plaatse, uitgaande van één waarnemer per veldronde. Met zeven bezoeken omtrent deze soortgroep is voldoende zekerheid verkregen over de functie van de onderzoekslocatie.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van professionele batdetectors met opnamemogelijkheid (Elekon Batlogger M). Een batdetector zet het voor het menselijk gehoor niet hoorbare ultrasone geluid van vleermuizen om naar frequenties die wel hoorbaar zijn. Op basis van de geluidsfrequenties en ritmes kunnen verschillende soorten vleermuizen worden onderscheiden. De opnamemogelijkheid is belangrijk omdat de geluidsopnames kunnen worden gebruikt voor het determineren van soorten

die op basis van hun geluid moeilijk zijn te onderscheiden (met name Myotis-soort) en waarbij het sonogram uitsluitend kan geven. Hierbij wordt gebruik gemaakt van analyseprogramma Batsound en/of Batexplorer.

Tijdens alle veldbezoeken, uitgezonderd van het bezoek op 8 juni, waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van vleermuizen gunstig. Omdat het halverwege het bezoek op 8 juni begon te regenen is op een ander tijdstip naar de locatie terug gegaan. Tijdens geen van deze overige veldbezoeken was de temperatuur lager dan 13 °C. De windsnelheid lag beneden de 5 Bft. en er was geen sprake van neerslag.

Tabel I.   Onderzoeksinspanning vleermuizen

2018		mei	juni	juli	augustus	september
vleermuizen	tijdstip	-	3 x avond en 1 x ochtend		2 x avond	
	datum		8 juni, 11 juni, 18 juni, 1 juli en 8 juli		15 augustus en 5 september	
	functie		Kraamverblijf en zomerverblijf		paar/baltsverblijf	

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 Roofvogels

Roofvogelsoorten zoals buizerd, havik en sperwer broeden in grote nesten. Ze kunnen hierbij gebruik maken van zowel oude als nieuwe nesten. Door de aanwezigheid van grote nesten op de onderzoekslocatie waren er geschikte verblijfplaatsen voor roofvogels aanwezig. Tijdens het gehele onderzoek zijn er geen waarnemingen gedaan van buizerd, havik en sperwer. Daarnaast zijn er geen braakballen, uitwerpselen, prooiresten of ruiveren op de locatie aangetroffen. Op basis van de huidige onderzoeksinspanning kan worden uitgesloten dat de te verwijderen bomen een vaste rust- en verblijfplaats vormen voor buizerd, sperwer en/of havik.

5.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen binnen de onderzoekslocatie

Er zijn tijdens geen van de veldbezoeken invliegende, uitvliegende, baltsende en/of zwermende vleermuizen waargenomen bij de holle bomen op de onderzoekslocatie. Op basis van de huidige onderzoeksinspanning kan met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat de te verwijderen holle bomen geen functie hebben als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen. Verstoring van verblijfplaatsen van vleermuizen is op de projectlocatie dan ook niet aan de orde.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Tijdens de laatste twee onderzoeksrondes zijn baltsende gewone dwergvleermuizen gehoord die binding vertonen met de bebouwing aan de westzijde van de onderzoekslocatie en hier dus een paarverblijfplaats hebben. Door de afstand van deze bebouwing tot de onderzoekslocatie zijn tijdens de voorgenomen werkzaamheden geen negatieve effecten te verwachten op deze verblijfplaatsen. Daarnaast zijn er enkele zwermende gewone grootoorvleermuizen waargenomen aan de zuidzijde van de onderzoekslocatie. Deze vleermuizen waren waarschijnlijk de opgehangen kasten aan het verkennen en hebben hun huidige verblijfplaats ten zuiden van de onderzoekslocatie. Daarnaast werd éénmaal de sociale roep van een rosse vleermuis gehoord, maar ook hier is het vermoeden dat de verblijfplaats van deze vleermuis zich ten zuiden van de onderzoekslocatie bevindt. De afstand van de voorgenomen werkzaamheden tot de verblijfplaatsen van boombewonende soorten is meer dan 25 m en is dan ook groot genoeg om verstoring van deze vleermuizen uit te sluiten.

Foeragerende / passerende vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken zijn er binnen de onderzoekslocatie foeragerende gewone dwergvleermuizen en laatvliegers waargenomen en enkele gewone grootoorvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen. Door de voorgenomen plannen zal echter geen essentieel foerageergebied verloren gaan. Ten zuiden van de onderzoekslocatie is een bosgebied aanwezig en verder zijn er in omgeving veel parken en tuinen gelegen. Daarnaast kan de onderzoekslocatie in de toekomstige situatie weer deels als foerageergebied functioneren.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. De rand van het bosgebied ten zuiden van de onderzoekslocatie vormt een van de vele lijnvormige elementen in de omgeving. Bij deze bosrand werden echter vooral foeragerende dieren waargenomen, waardoor gesteld kan worden dat deze bosrand niet in gebruik is als vliegroute. De oorzaak hiervan is hoogstwaarschijnlijk het diffuse karakter van de omgeving met vele korte lijnvormige elementen.

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

6.1 Roofvogels

De buizerd, havik en sperwer staan vermeld in bijlage II van de Europese Habitatrichtlijn en de conventie van Bern. Op basis van de gemaakte onderzoeksinspanning is redelijkerwijs uit te sluiten dat de onderzoekslocatie als vaste ruste- en verblijfplaats dient voor buizerd, havik en/of sperwer. Ondanks dat er aan de onderzoeksinspanning van het Kennisdocument buizerd en aan de telrichtlijnen van Sovon is voldaan, kan het nooit volledig worden uitgesloten dat een incidentele vaste rust- en verblijfplaats van één of enkele individuen wordt gemist of later alsnog ontstaat. Het protocollair onderzoek blijft een reeks van momentopnames, waardoor niet elke dag gedurende het seizoen onderzoek plaats kan vinden. Wanneer er tijdens de werkzaamheden toch één of meerdere roofvogels worden aangetroffen die een nest op of vlak naast de projectlocatie hebben, dienen de werkzaamheden ter plaatse tijdelijk te worden gestaakt en dient er in eerste instantie contact te worden opgenomen met Econsultancy of een lokale roofvogelkundige. In overleg zal vervolgens worden bepaald hoe verder gehandeld dient te worden en welke eventuele maatregelen getroffen moeten worden.

6.2 Vleermuizen

Beschermingsregime

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten genieten binnen de Wet Natuurbescherming een strikte bescherming. Alle vleermuissoorten staan vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat ze beschermd zijn tegen verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen. Onder deze vaste rust- en verblijfplaatsen wordt verstaan: "het gehele systeem waarvan een populatie gebruik maakt tijdens de jaarcyclus van de soort". Dit houdt in dat niet alleen de zomer- en winterverblijfplaatsen maar ook de verbindingen hiertussen (vliegroutes) en de foerageergebieden bescherming genieten.

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat dat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of geheel verdwenen. Wanneer overwinterende dieren worden verstoord, is de kans groot dat ze sterven omdat ze dan teveel van hun vetreserve gebruiken. Maar al te vaak worden bomen gekapt en oude gebouwen gerenoveerd of gesloopt. Als zich hierin een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat grote gevolgen voor de vleermuisstand in de wijde omgeving. Omdat ze meestal maar één jong per jaar krijgen, kan herstel erg lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn dus afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Daarnaast hebben ingrepen in het landschap ook negatieve gevolgen doordat foerageergebieden en vliegroutes, waar vleermuizen jaren achtereen gebruik van maken, verdwijnen. De impact die een ingreep kan hebben verschilt sterk per situatie en per soort waardoor meestal gedetailleerde gegevens nodig zijn om een passend advies te geven.

Functie van de onderzoekslocatie voor vleermuizen

Op basis van de gemaakte onderzoeksinspanning is redelijkerwijs uit te sluiten dat de onderzoekslocatie als vaste ruste- en verblijfplaats dient voor boombewonende vleermuizen. Ondanks dat er aan de onderzoeksinspanning van het vleermuisprotocol is voldaan, kan het nooit volledig worden uitgesloten dat een incidentele verblijfsfunctie van één of enkele individuen wordt gemist. Het protocollair onderzoek blijft een reeks van momentopnames, waardoor niet elke avond en/of ochtend gedurende het seizoen onderzoek plaats kan vinden. Wanneer er tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch één of meerdere vleermuizen worden aangetroffen dienen de werkzaamheden ter plaatse tijdelijk te worden gestaakt en dient er in eerste instantie contact te worden opgenomen met Econsultancy of een lokale vleermuisdeskundige. In overleg zal vervolgens worden bepaald hoe er verder gehandeld dient te worden en welke eventuele maatregelen getroffen moeten worden.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van Vastgoedregisseur een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de IJssellaan (ong.) te Son en Breugel.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en ontwikkeling van woningen.

Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens een deel van de aanwezige beplanting te verwijderen en hier woningen te bouwen.

Functie onderzoekslocatie voor roofvogels

Op de onderzoekslocatie zijn geen streng beschermde nesten van de buizerd, sperwer en/of havik aangetroffen, waardoor gesteld kan worden dat verstoring van een vaste rust- en of verblijfplaats van roofvogels op de onderzoekslocatie is uit te sluiten.

Functie onderzoekslocatie voor vleermuizen

De onderzoekslocatie zelf heeft enkel de functie foerageergebied voor vleermuizen, er zijn geen vaste rust- en verblijfplaats van vleermuizen op de onderzoekslocatie aanwezig. Doordat er in de omgeving meer geschikte foerageergebieden aanwezig zijn, in de vorm van bossen, parken en tuinen, zijn maatregelen met betrekking tot foerageergebieden op de projectlocatie niet aan de orde. De bosrand ten zuiden van de onderzoekslocatie wordt daarnaast ook intensief gebruikt als foerageergebied. Daarnaast zijn er in het bosgebied ten zuiden van de onderzoekslocatie vele bomen met holtes aanwezig die kunnen fungeren als verblijfplaats. Aangeraden wordt dan ook om de verlichting langs deze bosrand ten zuiden van de onderzoekslocatie niet toe te laten nemen.

Conclusie

Vervolgstappen ten opzichte van streng beschermde diersoorten op de projectlocatie zijn niet aan de orde. Wel wordt aangeraden de bosrand ten zuiden van de onderzoekslocatie niet te verlichten.

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/EHS hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/ EHS, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kun oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Flora- en faunawet is gemaakt om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Flora- en faunawet een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Flora- en faunawet. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Flora- en faunawet omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

